Y GRŴP TRAWSBLEIDIOL AR GYMUNEDAU DIWYDIANNOL

Cofnodion y Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol a gynhaliwyd ddydd Mercher, 5 Chwefror 2020, yn Ystafell Briffio'r Cyfryngau, y Senedd, Bae Caerdydd.

1. Yn bresennol

Vikki Howells AC (Cadeirydd); Peter Slater, Cynghrair y Cymunedau Diwydiannol Cymru; Steve Fothergill, Prifysgol Sheffield Hallam a Chynghrair y Cymunedau Diwydiannol; Lisa Jones, CBS Pen-y-bont ar Ogwr; Andrew Collins, CBS Castell-nedd Port Talbot; Y Cynghorydd Gareth Jones, CBS Rhondda Cynon Taf; Y Cynghorydd Jayne Brencher, CBS Rhondda Cynon Taf; Robin Lewis, AMSS, Vikki Howells AC; Ioan Bellin, swyddfa Helen Mary Jones AC; Wayne Thomas Undeb Cenedlaethol y Glowyr; Mick Antoniw AC; Y Cynghorydd Graham Thomas, CBS Rhondda Cynon Taf; Michelle Rowson-Woods, Ymddiriedolaeth Adfywio'r Meysydd Glo; Maureen Howell, Llywodraeth Cymru, Tasglu'r Cymoedd; Y Cynghorydd Phillip Edwards, CBS Blaenau Gwent; Y Cynghorydd John Morgan, CBS Blaenau Gwent; Alun Taylor, Ymddiriedolaeth Adfywio'r Meysydd Glo; Alex Still, Swyddfa Hefin David AC; Lloyd Jones, Sefydliad Bevan.

2. Ymddiheuriadau

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cynghorydd David White, CBS Pen-y-bont ar Ogwr; Kirsty Williams AC; Ieuan Sherwood, CBS Pen-y-bont ar Ogwr.

3. Croeso

Estynnwyd croeso i bawb i'r cyfarfod gan Vikki Howells AC, ac eglurodd y byddai'r busnes ffurfiol sy'n gysylltiedig â'r Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol yn cael ei gynnal cyn y brif agenda.

4. Cofnodion

Cadarnhawyd cofnodion y Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol a gynhaliwyd ar 19 Chwefror 2019.

5. Ethol Cadeirydd

Ail-etholwyd Vikki Howells AC yn Gadeirydd y Grŵp Trawsbleidiol ar Gymunedau Diwydiannol.

6. Ethol Ysgrifennydd

Cafodd Peter Slater, Cyfarwyddwr Cynghrair y Cymunedau Diwydiannol Cymru, ei ethol yn ysgrifennydd y Grŵp Trawsbleidiol.

Diolchodd y Cadeirydd i'r Ysgrifennydd blaenorol, Ged Mchugh, am ei gyfraniad i'r grŵp yn ystod ei gyfnod.

7. Adroddiad Ariannol

Cafwyd wybod gan yr Ysgrifennydd bod Cynghrair y Cymunedau Diwydiannol wedi mynd i gostau o £123.48 ar gyfer gwasanaethau arlwyo yn ystod y flwyddyn. Yn yr un modd â blynyddoedd blaenorol, talwyd costau cefnogi'r Grŵp Trawsbleidiol gan Gynghrair y Cymunedau Diwydiannol fel rhan o'i weithgareddau arferol.

8. Diweddariad ynghylch Aelodaeth

Nodwyd mai'r bobl ganlynol yw aelodau presennol y grŵp: Vikki Howells AC, Cadeirydd.; Dawn Bowden AC; Suzy Davies AC; Lynne Neagle AC; Huw Irranca-Davies AC; Y Cynghorydd David White, CBS Pen-y-bont ar Ogwr a Chadeirydd, Cyngor y Cymunedau Diwydiannol Cymru; Peter Slater, Ysgrifennydd ac ICA Cymru.

9. Cyflwr y Meysydd Glo: Amodau Economaidd a Chymdeithasol ym Maes Glo Lloegr, yr Alban a Chymru; Cyflwyniad gan yr Athro Steve Fothergill, Prifysgol Sheffield Hallam.

Dechreuodd yr Athro Fothergill ei gyflwyniad gyda chefndir byr i'r adroddiad, wnaeth ddechrau gyda chais gan Grŵp Hollbleidiol Seneddol Cymunedau Glofaol San Steffan am dystiolaeth ar gyflwr presennol y meysydd glo ac, yn sgîl hynny, 'cais' cyfoes am gymryd camau. Cafodd y cyfarfod wybod fod Ymddiriedolaeth Adfywio'r Meysydd Glo, yn dilyn hynny, wedi comisiynu diweddariad o adroddiad '*State of the Coalfields*' Prifysgol Sheffield Hallam, gafodd ei lansio yn San Steffan ym mis Hydref 2019, ynghyd â '*Ten Priorities for the Former Coalfields*.'

Gan symud ymlaen at yr adroddiad, pwysleisiodd yr Athro Fothergill fod cyn feysydd glo yn cyfrif am bron i 10% (5.7m) o boblogaeth Prydain Fawr, tra'r oedd y ffigur yn agosach at 25% yng Nghymru (786,000). O ganlyniad, cymaint yw graddfa'r meysydd glo, o'u dwyn ynghyd byddent yn gyfwerth â rhanbarth yndi'i hun ac yn ôl pob tebyg byddai'r ystadegau'n dangos mai honno yw rhanbarth fwyaf ddifreintiedig y DU.

Cafodd y cyfarfod wybod fod y pwyntiau allweddol sy'n deillio o'r dadansoddiad yn dangos y tueddiadau canlynol ym Maes Glo De Cymru:

- Mae poblogaeth y meysydd glo yn hŷn na'r cyfartaledd ac yn tyfu'n arafach nag mewn mannau eraill –1.5% o'i gymharu â 2.5% mewn meysydd glo eraill. At hynny, mae llai o bobl o oedran gweithio wedi'u geni'r tu allan i'r DU – 4% o'u cymharu â 45% yn Llundain.

- Mae problemau iechyd yn parhau i fod yn eang gyda 11.2% (86,000) o'r boblogaeth yn hawlio Lwfans Byw i'r Anabl neu Daliad Annibyniaeth Personol, ac mae hynny bron i ddwbl cyfradd Prydain Fawr, sef 5.8%.
- Dim ond 0.2% fu twf swyddi yn y maes glo o'i gymharu â 6.6% ar gyfer Prydain Fawr, a byddai codi cyfradd cyflogaeth Maes Glo De Cymru i gyfradd De-ddwyrain Lloegr yn gofyn am gael 38,000 o bobl ychwanegol mewn gwaith.
- Mae dwysedd swyddi hefyd yn isel, sef 42 swydd i bob 100 o drigolion, o’i gymharu â 73 ar gyfer y DU gyfan a chyfartaledd o 55 ar gyfer ardaloedd meysydd glo.
- Mae cyflogaeth ym maes gweithgynhyrchu yn uwch na'r cyfartaledd ac er bod warysau wedi bod yn ffynhonnell bwysig o dwf mewn swyddi mewn ambell ardal, nid cymaint felly yn ne Cymru.
- Mae hunangyflogaeth yn is na'r cyfartaledd ac mae enillion hefyd yn gyson is na'r cyfartaledd cenedlaethol.
- Er bod y gyfradd ddiweithdra yn gymharol isel, nid yw hynny’n adlewyrchu'r niferoedd ar fudd-daliadau, sy'n cyfrif am 1 o bob 10 o'r boblogaeth. At hynny, disgwylir i ddiwygio lles arwain at golled o £770 fesul oedolyn o oedran gweithio.
- At ei gilydd, mae 42% o gymdogaethau meysydd glo ymhlith y 30% o’r cymdogaethau mwyaf difreintiedig ym Mhrydain, tra mai 52% yw’r gyfran yng Nghymru.

I gloi, pwysleisiodd yr Athro Fothergill fod y meysydd glo, yn ôl yr ymchwil, yn parhau i fod ar ei hôl hi o gymharu â chyfartaleddau cenedlaethol, ac yn waeth na rhannau eraill o’r wlad o ran iechyd, cyfoeth a gwendid eu heconomïau. At hynny, er iddynt fod ar eu hennill yn sgîl y gwelliant economaidd, roedd cyfradd yr adferiad yn arafach. Yr hyn sy'n arbennig o nodedig, fodd bynnag, yw'r casgliad diamheuol bod perfformiad De Cymru wedi bod yn waeth na meysydd glo eraill, a’i bod yn ei chael yn anodd yn ôl y rhan fwyaf o ddynodyddion. Awgrymodd yr Athro Fothergill fod esboniadau posibl am hyn yn ymwneud â materion fel hygyrchedd ac effaith cymoedd ar farchnadoedd llafur.

O ystyried y ffaith bod llawer o ardaloedd meysydd glo yn parhau i fod ar ei hôl hi, ailbwysleisiodd yr Athro Fothergill yr achos dros flaenoriaethu gwariant ar adfywio yn yr ardaloedd hyn, gan amlinellu'r deg blaenoriaeth fel a ganlyn: Ffynhonnell yn amnewid am gyllid yr UE; cefnogaeth ar gyfer diwydiant; swyddi o safon uwch; buddsoddi mewn addysg, sgiliau a iechyd; twf y tu hwnt i’r dinasoedd mawr; buddsoddi mewn cysylltedd lleol; awdurdodau lleol â’r gallu i gyflawni; cefnogaeth ar gyfer isadeiledd cymunedol ailbwysoli’r hyn a werir ar ddiwylliant, y celfyddydau a chwaraeon; bargen well ar warged cronfa bensiwn glowyr.

Diolchodd y Cadeirydd i’r Athro Fothergill am ei gyflwyniad a chadarnhaodd, o ganlyniad i gael ei dewis ar gyfer dadl fer y mis nesaf,

y byddai’n gwneud defnydd o’r adroddiad diweddaraf hwn ar y meysydd glo. Cafwyd trafodaeth eang i ddilyn oedd yn cynnwys cyfeiriadau (Vikki Howells AC) at y ffi tagfeydd arfaethedig ar gyfer Caerdydd a’i effaith ar gymudwyr o’r cymoedd, a natur swyddi yn y dyfodol (y Cynghorydd Jayne Brencher) a rôl arloesedd. Galwyd hefyd am fwy o ymyrraeth gan y llywodraeth (y Cynghorydd Graham Thomas) ar faterion fel cymorth gwladwriaethol ac ailddosbarthu cyfoeth, tra cyfeiriwyd at faterion yn ymwneud ag enillion yng nghyd-destun y Mesur Partneriaeth Gymdeithasol sydd ar ddod (Mick Antoniw AC). Ymhlith y materion eraill a godwyd oedd rôl yr economi sylfaenol (Lloyd Jones, Sefydliad Bevan), trafnidiaeth gyhoeddus (y Cynghorydd Gareth Jones) a rôl y Swyddfa Ystadegau Gwladol wrth fesur anghydraddoldebau rhanbarthol (Vikki Howells AC).

O ganlyniad i’r drafodaeth a'r cyflwyniad, cytunwyd i geisio cyfarfod gyda Lee Waters AC, Dirprwy Weinidog yr Economi a Thrafnidiaeth a Chadeirydd Tasglu'r Cymoedd, i ystyried casgliadau'r adroddiad *State of the Coalfields*.

10. Y cyfarfod nesaf

Cynigiodd y Cadeirydd y dylid cynnal y cyfarfod nesaf cyn toriad yr haf. Ymhlith y pynciau posibl i’w trafod oedd y Gronfa ffyniant Gyffredin a dosbarthu buddsoddiad Ymchwil a Datblygu ar sail rhanbarthol.

Peter Slater
Ysgrifennydd a Cyfarwyddwr Cynghrair Cymunedau Diwydiannol Cymru.